

5. АВТОРСЬКІ ПРОГРАМИ ТА ПРОЕКТИ

Наталія Романівна Шум'як,

завідувач Зимовим садом, керівник гуртків
Тернопільського обласного центру
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді,
м. Тернопіль, Україна

ОСНОВИ КІМНАТНОГО КВІТНИЦТВА (Навчальна програма з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку)

Пояснювальна записка

Розвивати творчі здібності та інтереси вихованців, формувати любов до живого природного оточення допоможуть незамінні натуральні навчально-наочні посібники – кімнатні рослини.

Кімнатні рослини – це частина зеленого світу природи у закритому приміщенні.

Програмою передбачено вивчення груп рослин, які використовують в озелененні й оформленні інтер'єрів.

Метою програми є:

- ознайомити дітей з різноманітністю рослинного світу, біологічними особливостями кожної групи рослин, методикою розмноження правилами внутрішнього озеленення приміщень;
- навчити дітей доглядати за рослинами, враховуючи їх вимоги, створювати композиції з кімнатних рослин;
- залучити вихованців до дослідної діяльності з кімнатного квітництва;
- наголосити на дотриманні правил техніки безпеки, поведінки та санітарно-гігієнічних вимог;
- виховати почуття любові до рідного краю, традицій українського народу, колективізму та відповідальності;
- сприяти розвитку загальнолюдських цінностей та екологічного мислення.

Завдання програми *першого року* навчання полягає в ознайомленні гуртківців зі рослинним світом, доглядом за кімнатними рослинами, вимогами рослин

до ґрунту, вологи, температури, а також з їх розмноженням, хворобами та шкідниками. Програма *другого року* навчання містить більше інформації про систематику та походження кімнатних рослин, ознайомлення гуртківців із основними групами кімнатних рослин (декоративно-листяними, декоративно-квітковими, кактусами та сукулентами), а також із принципами і правилами внутрішнього озеленення приміщення.

У програмі гуртка передбачена дослідницька діяльність з кімнатного квітництва, під час виконання якої юннати навчаються спостерігати за природою, аналізувати й узагальнювати отримані знання з подальшим застосуванням під час догляду за кімнатними рослинами та створення квіткових композицій.

Після вивчення теоретичного матеріалу програма передбачає проведення практичних робіт з метою набуття вмінь та навичок, закріплення знань із вивчених тем. Під час викладання відповідних тем керівник використовує створену колекцію кімнатних рослин, комп'ютерні програми з кімнатного квітництва, матеріали з Інтернету для розробки та проведення практичних робіт.

Керівник гуртка надає перевагу формам та методам занять, які сприяють розвитку творчих здібностей вихованців.

Форми занять: навчальні, виїзні, дослідні; проведення практичних робіт, екскурсій, конкурсів-виставок, вікторин, написання рефератів, складання планів, проектів озеленення, фітодизайну приміщень тощо.

Методи занять: візуальні, кінестетичні, аудіальні, полімодальні.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові, залікові заняття, опитування, захист творчої роботи, участь у конкурсах, виставках.

Програму гуртка «*Основи кімнатного квітництва*» розроблено для учнів. Вона розрахована на два роки навчання:

– 1-й рік навчання вищий рівень – 144 год на рік / 4 год на тиждень;

– 2-й рік навчання вищий рівень – 216 год на рік / 6 год на тиждень.

**Навчально-тематичний план
(перший рік навчання)**

№	Назва розділу та теми	Кількість годин		
		Теоретичні	Практичні	Усього
1	Вступ	4	4	8
2	Біологія кімнатних рослин	12	10	24
3	Догляд за кімнатними рослинами	20	18	38
4	Шкідники та хвороби кімнатних рослин	6	4	12
5	Розмноження кімнатних рослин	15	15	30
6	Вигонка кімнатних рослин	4	6	10
7	Формування рослин	4	4	8
8	Лікарські властивості кімнатних рослин	6	2	8
9	Зимові сади, оранжереї, теплиці	4	2	6
10	Підсумкове заняття	2	2	4
Усього:		77	67	144

**Зміст програми
(перший рік навчання)**

1. Вступ (8 год)

Теоретична частина

Значущість рослин у природі та житті людини. Різноманітність рослинного світу нашої планети. Історія окультурення кімнатних рослин. Поділ кімнатних рослин за декоративними властивостями.

Практична частина: складання картотеки більш поширених кімнатних та оранжерейних рослин; виставка малюнків «Квіти у моєму житті»; написання еко-есе «Я – кімнатна рослина»; збір легенд та оповідань про кімнатні рослини.

Експерсія до Зимового саду, оранжереї, ботанічного саду

2. Біологія кімнатних рослин (24 год)

Теоретична частина

Загальні відомості про «царство» рослин. Будова рослинної клітини. Особливості будови кореня рослин та кореневих систем. Особливості будови пагона та його видозміни. Листок, будова, значення та різноманітність. Квіти. Суцвіття. Види суцвіть. Запилення та запліднення. Насіння, будова та різноманітність.

Практична частина: мікроскоп та його будова; правила користування мікроскопом; вивчення будови

клітин під мікроскопом; складання довідника-календаря цвітіння більш поширених кімнатних рослин; фенологічні спостереження за розвитком рослин; вікторина з теми «Видозміни органів рослин».

Експерсії до ботанічного саду, оранжереї, музею, картинної галереї (квіти в живописі та прикладному мистецтві).

3. Догляд за кімнатними рослинами (38 год)

Теоретична частина

Основні види кімнатних квітів та особливості їх вирощування. Правила догляду за кімнатними рослинами. Вимоги рослин до умов вирощування (температура повітря, вологість, освітлення). Світлолюбні та тіньовитривалі рослини. Температура води для поливу рослин. Правила поливу рослин у період росту і спокою. Біологічні особливості вирощування рослин пустель, тропіків та субтропіків – трав'янисті, деревоподібні рослини, ліани, сукуленти. Особливості догляду за кімнатними та оранжерейними рослинами. Вимоги рослин до посуду. Обробка посуду перед посадкою. Живлення рослин. Ґрунт. Види земель. Земляні суміші. Значення і правила пересаджування кімнатних рослин. Дренаж. Добрива, види добрив. Мікродобрива. Стимулятори та інгібітори росту рослин. Правила підживлення протягом вегетаційного періоду.

Практична частина: розміщення кімнатних рослин відповідно до світла та температури; визначення необхідності перевалки або пересаджування рослин; приготування земляних сумішей; огляд за кімнатними рослинами: підживлення органічними та мінеральними добривами; виготовлення підживлювальних сумішей та розчинів; санітарна обробка рослин та посуду перед посадкою; догляд за кімнатними рослинами: пересадка рослин, складання календаря підживлення кімнатних рослин, полив рослин в період цвітіння та спокою.

- *Дослідна діяльність:* фенологічні спостереження за розвитком рослин залежно від ґрунту та посуду; вплив різних видів добрив на розвиток кімнатних рослин; вплив різних стимуляторів на розвиток кімнатних рослин.

Експерсія в тепличне господарство.

4. Шкідники та хвороби кімнатних рослин (12 год)

Теоретична частина

Найбільш поширені шкідники кімнатних рослин, їх біологічні особливості та способи боротьби з ними (агротехнічні, біологічні, механічні). Хімічні методи боротьби зі шкідниками і хворобами. Техніка безпеки під час роботи з отрутохімікатами. Хвороби кімнатних рослин. Способи їх попередження. Боротьба з ними.

Практична частина: спостереження за станом кімнатних рослин з метою виявлення ознак хвороби або шкідників; виготовлення альбому з колекцією пошкоджень рослин хворобами та шкідниками кімнатних рослин.

5. Розмноження кімнатних рослин (30 год)

Теоретична частина

Насінневе розмноження кімнатних рослин. Штучне запилення. Отримання насіння. Підготовка насіння

до висіву. Висів насіння кімнатних рослин. Догляд за посівами. Біологічне значення пікірування. Вегетативне розмноження кімнатних рослин, його біологічні особливості. Живцювання. Умови необхідні для вкорінення живців. Застосування стимуляторів для живцювання рослин. Щеплення рослин, його біологічне значення та види. Розмноження спорами (папороть).

Практична частина: штучне запилення кімнатних рослин; посів насіння; догляд за посівом, пікірування розсади; розмноження рослин поділом кущів і кореневищ, цибулинами, стебловими та листовими живцями.

Дослідна діяльність: спостереження за появою сходів та розвитком рослин; вияв кращих термінів і способів вегетативного розмноження певних видів рослин; вплив різних видів субстрату (грунти, керамзит, мох, вода, перегній), температурного режиму на швидкість вкорінення живців й стимуляторів на вкорінення та розвиток рослин.

6. Вигонка рослин (10 год)

Теоретична частина

Суть процесу вигонки рослин. Умови необхідні для вигонки. Асортимент вигоночних рослин. Догляд за рослинами після вигонки.

Практична частина: вибір та підготовка посуду, ґрунту, рослин для вигонки; посадка рослин для вигонки.

7. Формування рослин (8 год)

Теоретична частина

Правила формування крони рослин. Проріджування. Обрізка. Їх значення. Прищеплювання пагонів. Пінцирування. Підв'язування рослин до опори. Інвентар для догляду за рослинами. Підготовка кімнатних рослин до висадки у відкритий ґрунт.

Практична частина: формування крони окремих видів рослин.

Дослідна діяльність: спостереження за впливом пінцирування та прищеплювання на розвиток певних груп рослин.

8. Лікарські властивості кімнатних рослин (8 год)

Теоретична частина

Біологічні особливості лікарських кімнатних рослин. Різноманітність лікарських рослин. Застосування лікарських кімнатних рослин. Приготування лікарської сировини.

Практична частина: складання картотеки лікарських кімнатних рослин.

9. Зимові сади, оранжереї, теплиці (6 год)

Теоретична частина

Зимові сади, оранжереї, теплиці: робота в них, специфіка їх утримання. Регулювання світлового, температурного, повітряно-газового, водного режиму у зимових садах, теплицях та оранжереях.

Експерсія до Зимового саду, оранжереї чи теплиці.

10. Підсумкове заняття (4 год)

Підведення підсумків діяльності.

Навчально-тематичний план (другий рік навчання)

№	Назва розділу та теми	Кількість годин		
		Теоретичні	Практичні	Усього
1	Вступ	3	3	6
2	Систематика рослин	3	3	6
3	Декоративно-листяні кімнатні рослини	12	15	27
4	Декоративно-квіткові кімнатні рослини	12	15	27
5	Ампельні та виткі кімнатні рослини	9	9	18
6	Сукуленти	12	12	24
7	Кактуси	12	15	27
8	Кімнатні рослини плодкових видів	9	12	21
9	Хижі кімнатні рослини	3	3	6
10	Фітодизайн та кімнатні рослини	12	15	27
11	Мистецтво Бонсай	3	6	9
12	Дослідницька та проектна діяльність	3	9	12
13	Підсумкове заняття	3	3	6
Усього:		96	120	216

Зміст програми (другий рік навчання)

1. Вступ (6 год)

Теоретична частина

Значення та властивості кімнатних рослин у природі та житті людини. Різноманітність рослинного світу.

Практична частина: пошук матеріалів з кімнатного квітництва в Інтернеті.

2. Систематика рослин (6 год)

Теоретична частина

Основи класифікації. Класифікація рослинного світу. Поділ кімнатних рослин за особливостями життєдіяльності та декоративними властивостями. Правила користування визначником кімнатних рослин.

Практична частина: опрацювання документації рослин за допомогою комп'ютерної техніки (етикетування, паспортизація кімнатних рослин).

3. Декоративно-листяні кімнатні рослини (27 год)

Теоретична частина

Загальний огляд найбільш розповсюджених декоративно-листяних кімнатних рослин. Характеристика найпоширеніших декоративно-листяних рослин таких родин: *ароїдні* (аглонема, алокація, дифенбахія, заміаулькас, каладіум, монстера, філодендрон), *акантові* (афеляндра), *агавові* (бокарнея, кордилина, сансев'єра), *аралієві* (плющ, шефлера), *бегонієві*, *бромелієві* (криптантус, неорегелія, ананас), *губоцвіті* (колеус), *камелінові* (рео, традесканція), *лаврові* (лавр), *лілійні* (аспідістра, драцена, хлорофітум), *марантові* (маранта, калатея), *молочайні* (пуансетія, кротон), *осокові* (циперус), *пальмові* (хамедорея, ховея, хамеропс, рапіс, фінік, лівістона, хамеропс), *папоротеподібні* (нефролепіс, адіантум, аспленіум,

платецеріум двовильчастий), *перцеві* (паперомія), *саговникові* (цикас), *холодкові* (аспарагус), *шовковичні* (фікуси: каучуконосний, бенжаміна, ліровидний) тощо. Їх біологічні особливості, вимоги до освітлення, вологи, температури, ґрунту. Умови вирощування. Способи розмноження. Використання в інтер'єрі.

Практична частина: догляд за листяно-декоративними кімнатними рослинами; етикетування та паспортизація рослин; розмноження: листяно-декоративних кімнатних рослин, фінікової пальми насінням, нефролепіса поділом куща.

Експерсія до Зимового саду, оранжереї.

Дослідна діяльність: виявлення способів розмноження, які швидше допомагають отримати найбільшу кількість добре розвинутих рослин.

4. Декоративно-квіткові кімнатні рослини (27 год)

Теоретична частина:

Загальний огляд більш розповсюджених декоративно-листяних кімнатних рослин. Характеристика найпоширеніших декоративно-листяних рослин таких родин: *амарилісові* (гіпеаструм, валота, гіменокаліс, клівія), *ароїдні* (антуриум, зантедесхія, спатифіллом), *акантові* (якобінія), *бегонієві*, *бромелієві* (більбергія, вріезія, гусманія, ехмея), *вересові* (азалія, рододендрон), *гаснерієві* (фіалки, синінгія), *геранієві* (пеларгонія), *кандирові* (олеандр), *ластівневі* (мадагаскарський жасмин, хойя), *мальвові* (абутилон, гібіскус), *ночецвітні* (бугенвілія), *орхідні* (феллонопис, дендробіум, пафіопеділум, цимбідіум, ванда), *ослинникові* (фуксія), *пасльонові* (бровалія, цифомандра), *першоцвітні* (цекламен), *стреліцієві* (стреліція королівська), *чайні* (камелія) тощо. Їх характеристика, біологічні особливості, вимоги до ґрунту, вологості і температури. Способи розмноження. Використання в інтер'єрі.

Практична частина: догляд за квітково-декоративними кімнатними рослинами; етикетування та паспортизація рослин; розмноження деяких видів квітково-декоративних кімнатних рослин; санітарна обробка рослин.

Експерсія до ботанічного саду, оранжереї.

Дослідна діяльність: вивчення впливу стимуляторів на тривалість та інтенсивність цвітіння окремих видів квітково-декоративних рослин.

5. Ампельні та виткі кімнатні рослини (18 год)

Теоретична частина

Загальний огляд найбільш розповсюджених ампельних та витких кімнатних рослин, їх біологічні особливості. Вимоги до вирощування у кімнатних умовах. Розмноження. Поняття вертикального озеленення. Способи розміщення та закріплення ампельних рослин у приміщенні.

Практична частина: догляд за ампельними та виткими рослинами; розмноження ампельних рослин; етикетування та паспортизація ампельних рослин.

6. Сукуленти (24 год)

Теоретична частина

Поняття «сукуленти». Характеристика найпоширеніших сукулентних рослин таких родин: *агавові* (агава), *лілійні* (алоє, хавортія), *товстянкові* (ехеверія,

каланхое, очиток, товстянка деревоподібна), *молочайні* (молочай: ребристий, великорогатий), *ластівневі* (степелія) тощо. Їх походження, біологічні особливості. Вимоги до утримання в кімнатних умовах. Розмноження. Використання в інтер'єрі.

Практична частина: догляд за сукулентами; розмноження сукулентів; етикетування та паспортизація сукулентів.

7. Кактуси (27 год)

Теоретична частина

Походження та еволюція родини Кактусових. Класифікація: *астрофітум*, *гімнокаліціум*, *ехінопис*, *лобівія*, *мамільярія*, *опунція*, *пародія*, *ребуція*, *рапсалідопсис*, *цереус*, *шлюмбергера*. Вимоги до світла, вологості, температури, ґрунту, підживлення. Способи розмноження. Щеплення кактусів. Шкідники та хвороби кактусів, заходи профілактики та боротьби з ними.

Практична частина: пересаджування кактусів; щеплення кактусів; посів насіння кактусових; догляд за сходками; етикетування та паспортизація кактусових.

Експерсія до магазину квітів, ботанічного саду, на виставку.

8. Кімнатні рослини плодкових видів (21 год)

Теоретична частина

Плодові рослини, що розповсюджено в кімнатній культурі (*лавр*, *гранат*, *інжир*, *цитрусові*). Особливості утримання та розмноження у кімнатних та тепличних умовах з метою отримання урожаю.

Практична частина: розмноження живцями та насінням; щеплення кімнатних рослин плодкових видів; вплив стимуляторів на укорінення та подальший розвиток рослин.

9. Хижі кімнатні рослини (6 год)

Теоретична частина

Загальна характеристика хижих кімнатних рослин на прикладі *непентеса*, *венериної мухоловки*, *росички*, *сараценії* тощо. Їх характеристика, біологічні особливості, вимоги до ґрунту, вологості і температури. Способи розмноження.

Експерсія до ботанічного саду, оранжереї.

10. Фітодизайн і кімнатні рослини (27 год)

Теоретична частина

Озеленення інтер'єрів кімнат, коридорів, кабінетів кімнатними рослинами. Флораріум – один із способів складання композицій із кімнатних рослин. Флораріум для різних видів рослин. Монокультурні і полікультурні композиції. Вимоги до розміщення рослин (високорослих, середньорослих, низькорослих) для озеленення приміщень.

Практична частина: складання план-схеми озеленення інтер'єрів кімнат, коридорів, кабінетів кімнатними рослинами; вирощування кімнатних рослин у горщиках, контейнерах, кашпо, на корі; створення флораріумів; складання композицій з кімнатних квітів; участь у конкурсі «Галерея кімнатних рослин».

Експерсія до лісу з метою збору старих пеньків, грибів-трутовиків, кори, гілок і коріння дерев з подальшим застосуванням для створення фітокомпозицій.

11. Мистецтво бонсай (9 год)*Теоретична частина*

Історія виникнення. Види. Необхідні умови для вирощування рослин. Вибір посуду. Формування рослин у стилі бонсай.

Практична частина: посів насіння кущів для вирощування та формування рослин у стилі бонсай.

12. Дослідницька та проектна діяльність (12 год)*Теоретична частина*

Вимоги до введення необхідної документації дослідницьких робіт і проектів (план діяльності, щоденник спостереження, журнал філогенетичних спостережень тощо).

Практична частина: введення необхідної документації дослідницької діяльності; оформлення щоденників; підготовка звіту виконаної діяльності; захист та презентація проектів з кімнатного квітництва.

13. Підсумкове заняття (6 год)*Теоретична частина*

Підведення підсумків роботи.

Практична частина: проведення вікторин, конкурсів, свят.

Прогнозований результат

Вихованці мають знати:

- групи рослин, що використовуються у внутрішньому озелененні;
- агротехніку вирощування квітково-декоративних рослин;
- основні види сучасного озеленення та фітотерапії приміщень.

Вихованці мають вміти:

- розпізнавати різні види квітково-декоративних рослин;
- вирощувати квітково-декоративні рослини захищеного ґрунту;

- вести щоденник спостережень;
  - створювати різні види квіткового оформлення.
- Вихованці мають набути досвід:*
- проведення дослідницької діяльності;
  - вирощування квітково-декоративних рослин;
  - догляду за квітково-декоративними рослинами.

Орієнтовний перелік обладнання

Обладнання спеціалізоване: декоративні горщики та кашпо для квітів, ємкості для практичних робіт, вази, декоративні площки.

Інструменти: секатори, ножиці побутові, лопатки, сапки, лопати садові, ножі, садові ножиці, підставки, кошик, рукавиці.

Матеріали: ґрунтові суміші, дренаж, квітково-декоративні та листяно-декоративні рослини, фурнітура.

Використані літературні джерела

1. Залотницький Л. Ф. Квіти в легендах і переказах [Текст] / Л. Ф. Залотницький. – Київ : Урожай, 1992. – 196 с.
2. Коляда М. Г. Тайны растительного мира. Удивительные факты из жизни растений [Текст] / М. Г. Коляда. – Донецк : БАО, 2006. – 272 с.
3. Приходько С. Н. Цілюща флора у вашій кімнаті [Текст] / С. Н. Приходько. – Київ : Наукова думка, 1990. – 145 с.
4. Родина В. А. Цветоводство в школе [Текст] / В. А. Родина. – М. : Просвещение, 1994. – 245 с.
5. Родионова С. В. Пособие цветовода-любителя [Текст] / С. В. Родионова. – М. : Цитадель, 2000. – 342 с.
6. Ханова С. А. Все о цветах и экзотических растениях в вашем доме [Текст] / С. А. Ханова. – Ярославль : Академия развития, 2006. – 235 с.
7. Школьник Ю. Растения. Полная энциклопедия [Текст] / Ю. Школьник. – М. : Эсмо, 2006. – 256 с.

ДОДАТКИ**Примірний асортимент рослин, що рекомендують для оформлення інтер'єру навчального закладу**

Назва культури	Відносини до світла та температури	Особливості рослини
<i>Ампельні, виткі і ґрунтопокривні рослини</i>		
Аспарагус	Світлолюбивий, витривалий до напівтіні; взимку рекомендована температура 12–22 °С	Одна з найкращих ампельних рослин
Восковий плющ	Світлолюбивий; взимку рекомендується невисока температура 6–10 °С	Красиво квітуча, витка рослина
Очиток (седум), різні види	Світлолюбивий; взимку рекомендована низька температура 6–10 °С	Сукулент, часто застосовується в композиціях з кактусами
Пеларгонія	Світлолюбива; взимку рекомендована низька температура 6–10 °С	Цвіте все літо
Плющ звичайний	Тіневитривалий; взимку рекомендована низька температура 2–12 °С	Ґрунтопокривна або витка рослина, до опори прикріплюється присосками
Кімнатний виноград	Тіневитривалий; взимку рекомендована температура 14–22 °С	Ампельна, витка рослина з темно-зеленими листками
Сеткрезія пурпурова (лілова традесканція)	Світлолюбива; взимку рекомендована температура 10–18 °С	Ампельна рослина
Традесканція, різні види	Тіневитривала; взимку рекомендована температура 12–22 °С	Невибаглива ампельна рослина

Назва культури	Відносини до світла та температури	Особливості рослини
<i>Ампельні, виткі і ґрунтопокривні рослини</i>		
Хлорофітум	Світлолюбивий, витривалий до напівтіні; взимку рекомендована температура 12–18 °С	Невибаглива ампельна рослина
<i>Великі горшкові рослини</i>		
Драцена	Тіневитривала, теплолюбива; взимку рекомендована температура 16–22 °С	Дерево з тонким стовбуром і кроною лінійних листків
Монстера	Тіневитривала, теплолюбива; взимку рекомендована температура 16–24 °С	Велика ліана з розрізаними темно-зеленими листками і повітряними коренями
Пальми	Світлолюбиві; взимку рекомендована низька температура 14–22 °С	Красиві дерев'яні рослини з виялоподібним листям

Трав'янисті і низькі кущові рослини

Агава американська	Світлолюбива; взимку рекомендована низька температура 5–10 °С	Сукулент з розетковим соковитим ключим по краях листям; взимку поливають дуже рідко
Алоє дерево видне	Світлолюбива; взимку рекомендована низька температура 14–22 °С	Сукулент; взимку поливають рідко
Аспіди́стра	Тіневитривала; взимку рекомендована температура нижче 10 °С	Невибаглива, листки подовжено овальні
Бріофіліум	Світлолюбива; взимку рекомендована низька температура 5–10 °С	Сукулент, живородна рослина
Бегонія	Тіневитривала, теплолюбива; взимку рекомендована температура 16–22 °С	Невибаглива, краще росте за підвищеної вологості повітря
Більбергія поникла	Тіневитривала, теплолюбива; взимку рекомендована температура 16–22 °С	Епіфіт, невибаглива; можна вирощувати прикріпивши до кори
Кактуси	Світлолюбиві; взимку рекомендована низька температура 4–8 °С	
Клівія	Тіневитривала; взимку рекомендована низька температура 5–10 °С	Безтеблова рослина з темно-зеленим листям
Колеус	Світлолюбивий; взимку рекомендована температура 12–18 °С	Яскраво листкова рослина; не переносить застою вологи
Пеларгонія (герань)	Світлолюбива; взимку рекомендована низька температура 5–18 °С	Невибаглива, росте все літо і осінь
Сансєвєра (щучий хвіст)	Світлолюбива, переносить напівтінь; взимку рекомендована температура 12–22 °С	Одна з найкращих кімнатних рослин з твердими щільними листками

Рослини, що рекомендовано для кабінету біології

Назва рослин

Алоє деревоподібне	Монстера
Амариліс	Пальми
Аспіди́стра	Пеларгонія зональна
Аспарагус	Пеларгонія великоквіткова
Бальзамін	Примула
Бегонії (різні види)	Плющ
Гортензія	Нефролепіс
Гемантус	Традесканція
Гібіскус	Фуксія
Виноград кімнатний	Циперус
Елодея	Хлорофітум
Кактуси	Узумбарська фіалка
Клівія	Водорості та водяні рослини
Колеус	

Не рекомендовано вирощувати у навчальних закладах такі рослини, як дифенбахія, алоказія, арум та інших представників родини ароїдних, а також молочай, акаліфу, кротон. Пекучий сік цих рослин може викликати алергічну реакцію.

Не бажано вирощувати рослини, що мають колючки (агава, молочай міля, деякі види кактусів).

Заборонено у закладах освіти вирощувати отруйні рослини *олеандр, хойю*.

Рослини, які рекомендовано для вирощування у куточку живої природи

1	Родина Акантові Белопероне Гіпестес	Acanthaceae	Beloperone Hypoestes
2	Родина Амарилісові Амариліс Гемантус Гіпеаструм Клівія Лілія амазонська	Amavyllidaceae	Amaryllis Haemanthus Hippeastrum Cilivia Lilium
3	Родина Ароїдні Аглаонема Антуриум Зантедесхія (калла ефіопська) Монстера Спатіфіллум Сингоніум Філодендрон	Araceae	Aglaonema Anthurium Zantedeschia Monstera Spathiphyllum Syngonium Philodendron
4	Родина Бальзамінові Бальзамін	Balsaminaceae	Impatiens
5	Родина Бегонієві Бегонія (різні види квітучих та декоративно-листяних)	Begoniaceae	Begonia
6	Родина Бромелієві Більбергія Єхмея	Bromeliaceae	Bilbergia Aechmea
7	Родина Геснерієві Ахіменес Сенлолія або узамбарська фіалка Синінгія або глоксинія	Gesneriaceae	Achimenes Saintpaulia Sinningia
8	Родина Губоцвіті Лектрантус Колеус	Lamiaceae	Plectranthus Coleus
9	Родина Кропивові Пілея Солейролія	Urticaceae	Pilea Soleirolia
10	Родина Лаврові Лавр благородний	Lauraceae	Laurus nobilis
11	Родина Лілійні Аспідістра Хлорофітум Аспарагус Алое деревовидне	Liliaceae	Aspidistra Chlorophytum Asparagus Aloe arborescens
12	Родина Марантові Калатея Маранта	Marantaceae	Calathea Maranta
13	Родина Миртові Евкалипт Мирт	Myrtaceae	Eucalyptus Myrtus
14	Родина Пальмові Фінік канарський або фінікова пальма	Palmae	Phoenix canariensis
15	Родина Адіантові Адіантум	Adiantaceae	Adiantum
16	Родина Давалієві Нефролепіс	Davaliaceae	Nephrolepis
17	Родина Перцеві Пеперомія	Piperaceae	Peperomia
18	Родина Комелінові Зебрина Сеткреазія	Commelinaceae	Zebrina Setcreasea

19	Родина Аралієві Плющ	Araliaceae	Hedera helix
20	Родина Тутові Фікус	Moraceae	Ficus
21	Родина Осокові Циперус	Cyperaceae	Cyperus
22	Родина Мальвові Гібіскус	Malvaceae	Hibiscus rosasinensis
23	Родина Рутові Цитрус	Rutaceae	Citrus
24	Родина Геранієві Пеларгонія зональна	Geraniaceae	Pelargonium
25	Родина Виноградові Цисус Тетрастигма Вуаньє	Vitaceae	Cissus Tetrastigma Voiperiana
26	Родина Ломикаменеві Ломикамінь пагоносний	Saxifragaceae	Saxifraga stolonifera
27	Родина Анагрикові Фуксія	Onagraceae	Fuchsia
28	Родина Товстянкові Каланхое Ехеверія Очиток Товстянка Бріофілюм Еоніум	Crassulaceae	Kalanchoe Echeveria Sedum Crassula Bryophyllum Aeonium
29	Родина Драценові Сансев'єра Драцена	Dracaenaceae	Sansevieria Dracaena
30	Родина Молочайні Молочай Тірукалле Молочай ребристий Пуансетія	Euphorbiaceae	Euphorbia tirucalli Euphorbia lophocoma Poinsettia
31	Родина Шовковицеві Інжир	Moraceae	Ficus carica
32	Родина Кипарисові Кипарисовик	Cupressaceae	Cupressus macrocarpa
33	Родина Дзвоникові Дзвоники дрібнолисті	Campanulaceae	Campanula isophylla
34	Родина Айстрові Хрестовик Гінура	Asteraceae	Senecio Gynura
35	Родина Кактусові Епіфіллум Зігокактус Апорокактус	Cactaceae	Epiphyllum Zygocactus Aporocactus